



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI-4101-02-04/2013

P/13/168

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok

T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33

lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/168 – Zagospodarowanie osadów powstających w oczyszczalniach ścieków komunalnych	
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku	
Kontroler	Piotr Żukowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 84221 z dnia 18.03.2013 r. [Dowód: akta kontroli str.1-2]	
Jednostka kontrolowana	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Mońkach, 19-100 Mońki ul. Kolejowa 21 (dalej: „ZGKiM”)	
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mariusz Kulesza, dyrektor ZGKiM	[Dowód: akta kontroli str.3]

Ocena ogólna

II. Ocena kontrolowanej działalności

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność ZGKiM w zakresie zagospodarowania osadów ściekowych, wytwarzanych w procesie oczyszczania ścieków komunalnych w Miejskiej Oczyszczalni Ścieków w Mońkach (dalej: „Oczyszczalna”)².

Pozytywna ocena wynika z rzetelnie prowadzonej dokumentacji dotyczącej wytwarzania i gospodarowania osadami ściekowymi oraz prawidłowego zagospodarowania osadów powstających w Oczyszczalni.

Stwierdzona nieprawidłowość dotyczyła braku aktualizacji instrukcji obsługi Oczyszczalni, co było niezgodne z przepisami § 18 pkt 1 i 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 1 października 1993 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w oczyszczalniach ścieków³.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Ewidencjonowanie osadów ściekowych, realizacja obowiązków sprawozdawczych

Opis stanu faktycznego

1.1. ZGKiM posiada decyzję Starosty Powiatowego w Mońkach z 27.12.2005 r.⁴ zezwalającą na prowadzenie działalności w zakresie zbierania oraz transportu odpadów o kodach 190801, 190802, 190805 oraz decyzję z 17.05.2006 r.⁵ zezwalającą na prowadzenie działalności w zakresie odzysku ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych.
[Dowód: akta kontroli, str.4-8]

Dyrektor ZGKiM 6 grudnia 2010 roku przedłożył Staroście Monieckiemu informacje o wytwarzanych w Oczyszczalni odpadach oraz sposobach gospodarowania

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości i negatywna.

² Kontrolą objęto lata 2011-2012.

³ Dz. U Nr 96, poz. 438.

⁴ Nr OSS.SR.7644-37/05.

⁵ Nr OSS.SR.7644-37/05/06.

wytworzonymi odpadami, stosownie do przepisów art. 17 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach⁶.

Z informacji wynika m.in., że:

- 1) przewidywana roczna ilość odpadów wytworzonych w Oczyszczalni⁷ może wynieść około 180 Mg, w tym do: 148 Mg suchej masy osadu ściekowego, 15 Mg ton zawartości piaskownika (piasku wtrąconego ze ścieków w procesie sedymentacji) i 17 Mg nieczystości zebranych mechanicznie z kraty oczyszczającej ścieki z nieczystości stałych tzw. „skratek”,
- 2) w celu zmniejszenia objętości odpadów, odpady z kraty mechanicznej (skratki) są prasowane, a piasek z piaskownika odsączany. Następnie odpady te (skratki i zawartość piaskownika) są okresowo wywożone z terenu oczyszczalni ścieków na składowisko odpadów komunalnych do składowania i ostatecznego unieszkodliwienia w procesie naturalnej biodegradacji,
- 3) osady ściekowe kierowane są do wykorzystania rolniczego. Proces przygotowania i dostosowania osadów do wymogów rolniczych polega na ustabilizowaniu składu biochemicznego w komorze fermentacyjnej, odwodnieniu na prasie mechanicznej i wymieszaniu z wapnem palonym. Tak przetworzony osad przetrzymywany jest przez okres, co najmniej miesiąca w zasieku składowym, w celu dokonania pełnej higienizacji w procesie długotrwałego kontaktu z wapnem.

[Dowód: akta kontroli, str.24-26]

1.2. Oczyszczalnia prawidłowo prowadziła ewidencję osadów wytworzonych w procesie oczyszczania ścieków komunalnych to jest zgodnie z wzorami określonymi w § 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów⁸. Ewidencja zawierała wszystkie informacje przewidziane w formularzach, stanowiących załączniki nr 1, 2 i 5 do tego rozporządzenia. I tak w kartach:

- ewidencji odpadu wyszczególniono m.in. suchą masę wytworzonych i zastosowanych osadów ściekowych w poszczególnych miesiącach, masę wytworzonych odpadów z piaskownika i skratki,
- ewidencji komunalnych osadów ściekowych wyszczególniono m.in. ich skład i właściwości osadów ściekowych, zawartość w nich metali ciężkich, miejsce i powierzchnię zastosowania osadów z uwzględnieniem typu gleby, ilość suchej masy wytworzonych i zastosowanych osadów (tj. 154 Mg w 2011 r. oraz 169 Mg w 2012 r.) oraz cel ich zastosowania (nawożenie użytków rolnych),
- przekazania odpadu, sporządzonych odrębnie dla każdej partii odebranego osadu (7 kart w 2011 r. 8 w 2012 r.) wyszczególniono m.in.: dokładne dane odbiorcy osadu, miejsce przeznaczenia osadu wraz z numerem obrębu geodezyjnego działki, datę i masę przekazanego osadu, numer rejestracyjny pojazdu przewożącego osad oraz podpisy poświadczające przekazanie i odbiór osadu.

[Dowód: akta kontroli, str.27-28,32-56]

1.3. ZGKiM sporządził za 2011 i 2012 rok zbiorcze zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych, zgodnie z przepisami art. 37 ust. 1 i 2 ustawy o odpadach oraz § 2 i § 3 ust 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących

⁶ Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243 ze zm. Ustawa zwana dalej „ustawą o odpadach” – uchylona z dniem 23 stycznia 2013 r. Obecnie obowiązuje ustawa z dnia 14 grudnia 2013 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21.)

⁷ Określona w decyzji z dnia 17 maja 2006 r., (nr OSS.ŚR.7644-37/05/06) Starosty Monieckiego zmieniającą decyzję z dnia 27 grudnia 2005 r.

⁸ Dz. U. Nr 249, poz. 1673. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów”.

do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach⁹. Dokumenty te przekazano Marszałkowi Województwa Podlaskiego w wymaganym terminie, tj. odpowiednio 26 stycznia 2012 r. i 26 lutego 2013 roku. W obydwu zestawieniach wykazano m.in.:

- wielkość wytworzonej i zastosowanej suchej masy osadów ściekowych, która była zgodna z danymi zawartymi w kartach ewidencji osadów ściekowych,
- powierzchnię gruntów, na których stosowano osady ściekowe, która wynosiła 29 ha w 2011 r. i 33,9 ha w 2012 r.

Dane te pokrywały się z danymi wynikającymi z ewidencji bieżącej.

[Dowód: akta kontroli, str.41-44,45-48,57-63]

Do przedłożonych zbiorczych zestawień Marszałek Województwa Podlaskiego nie wniósł żadnych uwag i zastrzeżeń.

[Dowód: akta kontroli, str. 157-158]

Kierownik Oczyszczalni nie zawierał umów z właścicielami gruntów, na które były wywożone osady ściekowe, ponieważ – jak oświadczył – „nie istnieje taki wymóg prawny. Umowy są zawierane ustnie, a potwierdzeniem tego faktu jest podpisanie przez odbiorcę oświadczenia, w którym zezwala na wprowadzenie na swój areal osadów ściekowych w celu użyczenia gruntów. Oczyszczalnia z kolei, zobowiązuje się do przekazania osadów odpowiednio dostosowanych i przebadanych pod kątem rolniczego zastosowania. Wprowadzenie osadów na dany areal poprzedzają badania gruntu i w powiązaniu z badaniami osadu ściekowego ustalana jest jego dawka. W praktyce dawka jest zawsze mniejsza niż możliwa do maksymalnego zastosowania. Dzięki temu nie istnieje możliwość przekroczenia ustalonych norm”.

[Dowód: akta kontroli, str.64-65]

W badanym okresie, wszyscy rolnicy przed przekazaniem osadów złożyli pisemne oświadczenie, w których stwierdzili, że:

- wyrażają zgodę na użyczenie swoich gruntów rolnych osadami ściekowymi, pochodzącymi z Oczyszczalni, przetworzonymi i dostosowanymi do celów rolniczych,
- zostali zapoznani ze sposobem wprowadzania osadów na pole, maksymalną dawką oraz warunkami bhp przy ich stosowaniu,
- w okresie ostatnich trzech lat na działki rolne, które zostały przewidziane do użyczenia nie wprowadzali osadów ściekowych z innych oczyszczalni.

[Dowód: akta kontroli, str.97-99,117,123,133]

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1.4. Oczyszczalnia od 30.06.2012 roku nie posiada aktualnego pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód – odprowadzanie ścieków do odbiornika – wymaganego art. 122 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 roku Prawo wodne¹⁰. Stan formalnoprawny w zakresie eksploatacji oczyszczalni ścieków w Mońkach do 30.06.2012 r. był uregulowany decyzją Starosty Powiatowego w Mońkach¹¹ z 04.05.2004 r. W dniu 31.05.2012 r. ZGKiM wystąpił do Starostwa Powiatowego w Mońkach z wnioskiem o wydanie nowego pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód i eksploatację miejskiej oczyszczalni ścieków w Mońkach i odprowadzanie ścieków oczyszczonych do cieku Targonka. Do wniosku dołączono operat wodnoprawny wykonany w kwietniu 2012 r. przez EKOM Inżynieria i Ochrona Środowiska. Starostwo Powiatowe w Mońkach 20.06.2012 r. zwróciło się o uzupełnienie braków formalnych dotyczących między innymi uzgodnień ze wszystkimi właścicielami działek przylegających do cieku Targonka. Gmina Mońki 28 czerwca 2012 roku złożyła pozew do Sądu Rejonowego w Białymstoku o ustalenie prawa własności wody powierzchniowej cieku wodnego Targonka. Ze względu na toczące się

⁹ Dz. U. Nr 249, poz. 1674.

¹⁰ Dz. U. z 2012 r., poz. 145 ze zm. Ustawa zwane dalej „Prawo wodne”.

¹¹ Nr AU-6223-2/02/04.

postępowanie w powyższej sprawie wydanie decyzji udzielającej pozwolenia wodnoprawnego ZGKiM Mońki zostało zawieszone do czasu uregulowania stanu prawnego przedmiotowego cieku. W wyroku z 22.03.2013 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku orzekł, że prawo własności cieku Targonka położonego na obszarze gminy Mońki przysługuje Skarbowi Państwa, a uprawnienia właścicielskie powinny być wykonywane przez Marszałka Województwa Podlaskiego.

[Dowód: akta kontroli, str.9-20,102-110]

W wyjaśnieniu Dyrektor ZGKiM podał, że: „*brak decyzji pozwolenie wodno-prawne wynika z okoliczności na które Zakład jako odprowadzający ścieki oczyszczone oraz posiadacz urządzeń nie ma wpływu, a tym samym nie powinien ponosić konsekwencji w postaci opłat podwyższonych. Uregulowanie stanu prawnego i własnościowego gruntów przedmiotowego cieku wodnego leży w gestii innych organów nadrzędnych w tym m.in. Gminy Mońki oraz Starostwa Powiatowego w Mońkach, jako przedstawiciela Skarbu Państwa. Biorąc pod uwagę fakt iż wyrok Sądu Rejonowego w Białymstoku jednoznacznie wskazuje właściciela cieku, nasz Zakład będzie odwoływał się do wyższych organów i instancji administracyjnych od ewentualnych wymierzonych opłat podwyższonych przez Marszałka Województwa Podlaskiego będącego zgodnie z wyrokiem Sądu Rejonowego właścicielem przedmiotowego cieku. Zakładamy, iż przedmiotowa sprawa może być wyjaśniona dopiero na etapie postępowania sądowego przed sądem administracyjnym*”.

[Dowód: akta kontroli, str.21-23]

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1.5. NIK zwraca uwagę, iż brak podpisanych umów z właścicielami działek rolnych może utrudniać egzekwowanie uzgodnionych ustaleń dotyczących stosowania na tych działkach osadów ściekowych oraz dochodzenie ewentualnych roszczeń z tego tytułu.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność ZGKiM w zakresie ewidencjonowania osadów ściekowych i realizacji obowiązków sprawozdawczych.

2. Postępowanie z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie Oczyszczalni

Opis stanu
faktycznego

2.1. W latach 2011-2012:

- równoważna liczba mieszkańców („RLM”) aglomeracji dla miasta Mońki wynosiła odpowiednio 10.625 i 10.910. Oczyszczalnia obsługiwała kolejno 9.235 i 8.264 mieszkańców, przy czym 2.390 i 2 046 mieszkańców nie było podłączonych do sieci kanalizacyjnej. Ścieki bytowe z tych gospodarstw były dowożone do Oczyszczalni taborem asenizacyjnym,
- oczyszczono odpowiednio 611 tys. m³ i 560 tys. m³ ścieków komunalnych, uzyskując 154 Mg i 169 Mg suchego osadu (sposób jego wykorzystania opisano w pkt. 1.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

Szczegółowe dane z tego zakresu przedstawiono w poniższym zestawieniu:

Lp.	Wyszczególnienie	Lata	
		2011	2012
1	2	3	4
1	Równoważna liczba mieszkańców (RLM) w aglomeracji stan na 31 grudnia	10 625	10 910
1.1	RLM wg danych KZGW z realizacji KPOŚK	12 100	12 100
2	liczba mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego stan na 31 grudnia	9 235	8 264
3	liczba mieszkańców obsługiwanych przez tabor asenizacyjny stan na 31 grudnia	2 390	2 046
4	ilość oczyszczanych ścieków komunalnych ogółem w ciągu roku, w tys. m ³ /r.	611	560
4.1	– w tym ścieków dowożonych wozami asenizacyjnymi w tys.	6	4,6

Lp.	Wyszczególnienie	Lata	
		2011	2012
1	2	3	4
	m ³ /r.		
5.	masa osadów ustabilizowanych i zagęszczonych po procesie mechanicznego odwodnienia powstająca w oczyszczalni w Mg/rok i przekazana na następujące cele:	967	1217
5.1	- w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz w Mg:	967	1217
6	masa osadów przeliczona na suchą masę powstająca w oczyszczalni w Mg/rok i przekazana na następujące:	154	169
6.1	- w rolnictwie, rozumianym jako uprawa wszystkich płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz w Mg:	154	169
7.1.	Wskaźnik masy osadów (mechanicznie odwodnionych) do ilości oczyszczanych ścieków – wiersz [5 : 4] w kg/m ³ :	1,583	2,173
7.2.	Wskaźnik masy osadów przeliczonych na suchą masę do ilości oczyszczanych ścieków – wiersz [6: 4] w kg/m ³ :	0,252	0,301
7.3.	Średnie uwodnienie osadów po mechanicznym odwodnieniu w %:	82,75	86,8
8.	Masa magazynowanych osadów na terenie oczyszczalni na dzień 31 grudnia w Mg:	--	--

[Dowód: akta kontroli, str.66]

2.2. W Oczyszczalni nie stosowano żadnych urządzeń wagowych do ważenia wytwarzanych i wywożonych osadów ściekowych. W wyjaśnieniu Kierownik Oczyszczalni Dariusz Porębski podał, iż „masę osadów ściekowych wytwarzanych i przekazywanych dla odbiorcy, określaną parametrami „masy osadów [Mg]” i suchej masy osadów [Mg s.m.o.], ustalamy na podstawie trzech parametrów: suchej masy osadów, objętości i gęstości. Osad przekazywany dla odbiorcy pobierany jest z zasieku składowego. Jego konsystencja – to półpłynna mazista pulpa, która dzięki wapnowaniu dodatkowo uplastycznia się i doskonale nadaje się do transportu za pomocą beczki asenizacyjnej. Osad okresowo poddawany jest badaniom fizyko-chemicznym i sanitarnym w zewnętrznym akredytowanym laboratorium, gdzie między innymi określona zostaje sucha masa osadu reprezentująca daną partię. Gęstość osadu określamy we własnym laboratorium za pomocą naczyń objętościowych i wagi laboratoryjnej. Przy tak uwodnionej masie gęstość pulpy jest zawsze równa gęstości wody (przy zachowaniu dopuszczalnego błędu pomiarowego), czyli 1 m³ waży 1 tonę uwodnionego osadu. Do transportu osadów wykorzystujemy beczkę asenizacyjną o znanej i sprawdzonej objętości – 6 m³. Poziom napełnienia reguluje zawór pneumatyczny, a kontrola poprawności jego działania jest możliwa za pomocą okienka wzornikowego. Znając te trzy parametry (objętość, gęstość i suchą masę) i wykorzystując proste zależności fizyczne określamy całkowitą masę przekazanych osadów zarówno w postaci uwodnionej, jak i suchej”. [Dowód: akta kontroli, str.64 i 65]

2.3. W latach 2011-2012 wszystkie osady ściekowe wytworzone w Oczyszczalni były poddane stabilizacji biologicznej (w komorze fermentacyjnej o pojemności 1853 m³), poprzez biologiczny rozkład zanieczyszczeń organicznych zawartych w tych osadach. Objętość ustabilizowanych osadów w 2011 r. wyniosła 967 m³, a w 2012 r. – 1.217 m³, natomiast masa tych osadów po zagęszczeniu i po procesie mechanicznego odwadniania wyniosła odpowiednio 967 Mg i 1.217 Mg, co w przeliczeniu na suchą masę daje – 154 Mg i 169 Mg. Postępowanie z osadami było zgodne z procedurą opisaną w „Operacje na rolnicze zagoispodarowanie osadów z miejskiej oczyszczalni ścieków w Mońkach” z grudnia 2005 roku. [Dowód: akta kontroli, str.66-75]

2.4. W okresie objętym kontrolą, w Oczyszczalni nie poddawano unieszkodliwianiu wytworzonych osadów ściekowych, ponieważ nie zachodziła taka potrzeba. Wyniki badań laboratoryjnych tych osadów nie wykazywały przekroczenia dopuszczalnych

zawartości metali ciężkich, bakterii chorobotwórczych i żywych jaj pasożytów i tym samym w całości wykorzystywano je do nawożenia gleb.

[Dowód: akta kontroli, str.76-77]

2.5. W Oczyszczalni ścieków, osady ściekowe wymieszane z wapnem składowane są w zasieku i podlegają w nim higienizacji (proces ten maksymalnie wynosi pół roku), co było zgodne z przepisami art. 63 ust. 4 ustawy o odpadach.

[Dowód: akta kontroli, str.67-75]

2.6. Zakres i częstotliwość badań laboratoryjnych osadów ściekowych, magazynowanych na terenie Oczyszczalni była zgodna z przepisami § 5 ust. 1 i 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych¹². W kontrolowanym okresie, badania osadów ściekowych wykonywane były przed ich rolniczym wykorzystaniem (przed ich wywożeniem na pola) tj, 2 -3 razy do roku: 29 marca, 7 września 2011 r. oraz 31 marca, 23 sierpnia i 14 listopada 2012 r. Wszystkie badania wykazały, że:

- osad ściekowy spełnia wymagania sanitarne i może być wykorzystany do nawożenia gleb, jak i do rekultywacji gruntów,
- w żadnej próbie nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych ilości bakterii i pasożytów jelitowych oraz zawartości metali ciężkich.

W każdym z raportów podano metody referencyjne badań oraz sposób poboru prób, stosownie do przepisu § 4 ust. 3 i 4 cytowanego rozporządzenia.

[Dowód: akta kontroli, str.76-81]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na braku aktualnej instrukcji obsługi oczyszczalni. Instrukcja z 1998 roku nie była dotychczas aktualizowana i nie zawierała opisu procesu działania prasy do mechanicznego odwadniania osadu oraz przebiegu procesu higienizacji wapnem i składowania osadu w zasieku. Obowiązek posiadania aktualnej instrukcji wynika z § 18 pkt 1 i 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 1 października 1993 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w oczyszczalniach ścieków¹³.

Kierownik Oczyszczalni, odpowiedzialny za prawidłowe prowadzenie gospodarki osadami ściekowymi, wyjaśnił, że: *"istniejąca instrukcja oczyszczalni od momentu uruchomienia obiektu nie była aktualizowana. Oprócz prasy mechanicznego odwadniania w węźle przeróbki osadu układ technologiczny nie uległ zmianie. Cały proces mechanicznego odwadniania został szczegółowo opisany w „Operacje na rolnicze zagospodarowanie osadów z miejskiej oczyszczalni ścieków w Mońkach”, dlatego też, nie istniała dotychczas potrzeba zmiany dokumentu".*

[Dowód: akta kontroli, str.64-65,82-84]

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność ZGKiM w zakresie postępowania z wytworzonymi osadami ściekowymi.

Opis stanu
faktycznego

3. Zagospodarowanie osadów ściekowych

3.1. W latach 2011-2012 wszystkie wytworzone w Oczyszczalni osady ściekowe zostały poddane odzyskowi i zastosowane do nawożenia gleb na terenie gminy Monki (województwo podlaskie), stosownie do przepisu art. 9 ust. 3 ustawy o odpadach, tj. na terenie województwa na którym zostały wytworzone.

[Dowód: akta kontroli, str.32-56]

¹² Dz. U. Nr 137, poz. 924. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem koś”.

¹³ Dz. U. Nr 96, poz. 438.

3.2. ZGKiM w celu ustalenia możliwości zagospodarowania rolniczego osadów ściekowych zlecił w 2005 roku opracowanie „Operatu na rolnicze zagospodarowanie osadów z Miejskiej Oczyszczalni Ścieków w Mońkach”. W trakcie realizacji operatu przeprowadzono szerokie badania gruntów z terenu gminy Mońki pod kątem zastosowania na nich ustabilizowanych osadów ściekowych¹⁴. Na podstawie przeprowadzonych badań wykazano, że:

- gleby charakteryzują się niskim poziomem metali ciężkich,
- osady ściekowe generowane na oczyszczalni w Mońkach charakteryzują się niską zawartością metali ciężkich,
- stan sanitarny osadów po stabilizacji, jak i po procesie odwadniania i higienizacji umożliwia ich bezpieczne wykorzystanie w rolnictwie.

W badanym okresie osady ściekowe (o łącznej masie 323 Mg), wywieziono na 15 działek (o łącznej powierzchni 62,9 ha), na których uprzednio przeprowadzono badania gruntów. Przeprowadzone badania wykazały, że gleby spełniały warunki dla gleb lekkich lub średnich, określone w rozporządzeniu „koś” i tym samym na gruntach tych mogły być stosowane osady ściekowe, spełniające wymagania wymienione w tym rozporządzeniu.

W każdym z 15 analizowanych przypadków sucha masa osadów zastosowanych na 1 ha, raz na 3 lata, nie przekraczała 9 Mg., (wartości ustalonej na podstawie badań) i była zgodna z wymogami określonymi w § 3 ust. 6 rozporządzenia „koś”. Nie odnotowano przypadków stosowania komunalnych osadów ściekowych na tych samych gruntach rolnych w kolejnych latach.

I tak na przykład:

- 13 kwietnia 2011 r. badania wykonano na działce nr 6/8 w Świerzbieniach, gm. Mońki, o powierzchni 2,9 ha (należącej do rolnika Z.A.), na którą 19 kwietnia 2011 r. wywieziono łącznie 17 Mg suchej masy osadu ściekowego (s.m.o.), tj. 5,8 Mg/ha, w celu nawożenia użytków rolnych,
- 27 marca 2012 r. badania wykonano na działce nr 77,78 i 79 w Świerzbieniach, gm. Mońki, o łącznej powierzchni 3 ha (należącej do rolnika A.Z), na którą 6 kwietnia 2012 r. wywieziono łącznie 15 Mg suchej masy osadu ściekowego (s.m.o.), tj. 5 Mg/ha, w celu nawożenia użytków rolnych,

We wszystkich sporządzonych sprawozdaniach z badań podawano metody referencyjne, o których mowa w § 6 ust. 3 i 4 rozporządzenia koś.

[Dowód: akta kontroli, str.32-40,49-56,97-99]

Laboratorium wykonujące wymienione badania posiadało ważny (do 8 listopada 2014 r.) certyfikat akredytacji z 9 listopada 2010 r., wydany przez Polskie Centrum Akredytacji na wykonywane m.in. badań biologicznych i biochemicznych próbek środowiskowych, w tym gleb, odpadów i osadów oraz na pobór prób do tych badań.

[Dowód: akta kontroli, str.100]

3.3. Kierownik Oczyszczalni, stosownie do przepisu art. 43 ust. 4 ustawy o odpadach, każdorazowo, przed przekazaniem odwodnionego osadu ściekowego dysponentowi gruntów, informował go o wynikach badań osadu oraz o dopuszczalnych jego dawkach na 1 ha gruntów. We wszystkich przypadkach osady te stosowano tylko jeden raz na danej działce. W żadnym przypadku wielkość zastosowanych osadów do nawożenia gruntów nie przekraczała dopuszczalnych dawek osadów, o których mowa w § 3 ust. 5-7 rozporządzenia koś.

[Dowód: akta kontroli, str.97-99]

3.4. Oględziny trzech z ośmiu gruntów, na które wywożono (w okresie od kwietnia 2011 r. do października 2012 r.), osady ściekowe wykazały, że przy ich stosowaniu przestrzegano zakazów określonych w art. 43 ust. 6 ustawy o odpadach oraz wymogu zawartego w § 4 rozporządzenia koś.

[Dowód: akta kontroli, str.111-139,151-156]

¹⁴ Badania gleby wykonano w 55 punktach pomiarowych, zlokalizowanych na terenie gminy Mońki.

3.5. W latach 2011-2013 (I kwartał) w Oczyszczalni nie wytwarzano kompostu lub nawozów. [Dowód: akta kontroli, str.66]

3.6. W okresie objętym kontrolą, nie przekazywano osadów do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. [Dowód: akta kontroli, str.66]

3.7. W latach 2011-2013 (I kwartał) w Oczyszczalni nie przekazywano osadów ściekowych do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne. [Dowód: akta kontroli, str.66]

3.8. Jak wykazano w pkt. 1.2 niniejszego wystąpienia popkontrolnego, wszystkie wytworzone w Oczyszczalni osady ściekowe były wykorzystane do nawożenia gruntów i tym samym nie składowano ich na jakiegokolwiek składowiska oraz nie poddawano ich termicznemu przekształcaniu. [Dowód: akta kontroli, str.66]

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia, działalność ZGKiM w zakresie zagospodarowania osadów ściekowych.

4. Realizacja wniosków pokontrolnych

W latach 2011-2013 (I kwartał) Oczyszczalnia była dwukrotnie kontrolowana przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku („WIOŚ”). I tak:

- w dniach 7 lipca – 9 sierpnia 2011 r. inspektorzy WIOŚ przeprowadzili kontrole Oczyszczalni w zakresie przestrzegania wymagań dotyczących ilości i jakości ścieków odprowadzanych do cieku Targonka oraz w zakresie gospodarki osadami ściekowymi. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości w tym zakresie,
- w dniach 13 lutego – 28 marca 2013 r. inspektorzy WIOŚ przeprowadzili kontrole Oczyszczalni w zakresie przestrzegania wymagań dotyczących ilości i jakości ścieków odprowadzanych do cieku Targonka oraz w zakresie gospodarki osadami ściekowymi. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości w tym zakresie. Stwierdzono przy tym, że Oczyszczalnia nie posiada aktualnego pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód – odprowadzanie ścieków do odbiornika, wymaganego art. 122 ust 1 pkt 1 ustawy Prawo wodne. W związku z powyższym pouczone Dyrektora ZGKiM o treści art. 351 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo o ochronie środowiska¹⁵ (eksploatacja instalacji bez wymaganego pozwolenia). [Dowód: akta kontroli, str.140-150]

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁶ wnosi o zaktualizowanie instrukcji obsługi oczyszczalni. Najwyższa Izba Kontroli zwraca także uwagę na potrzebę kontynuowania starań o uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód i eksploatację Oczyszczalni ścieków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego,

¹⁵ Dz. U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 ze zm.

¹⁶ Dz. U. z 2012 r., poz. 82. ze zm. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

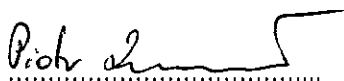
w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 9 maja 2013 r.

Kontroler
Piotr Żukowski
Specjalista k. p.


.....
podpis

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli
z up. WICEDYREKTOR
Marian Minkiewicz


.....
podpis